

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення зміни до статті 3 Закону України "Про судовий збір" щодо звільнення від сплати судового збору органів опіки та піклування при поданні окремих видів заяв (скарг)

(реєстр. № 5605 від 26 грудня 2016 року)

Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 17 травня 2017 року (протокол № 59) на відповідність Конституції України проект Закону про внесення зміни до статті 3 Закону України "Про судовий збір" щодо звільнення від сплати судового збору органів опіки та піклування при поданні окремих видів заяв (скарг) реєстр. № 5605 від 26 грудня 2016 року) (далі – Законопроект), поданий народними депутатами Різаненком П.О. та іншими.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою забезпечення можливості органам опіки та піклування подавати до суду, без сплати судового збору, заяви про встановлення повнолітнім особам опіки (піклування), призначення їм опікуна (піклувальника), обмеження чи поновлення їх цивільної дієздатності, визнання таких осіб недієздатними, сприятиме захисту прав та законних інтересів повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки та потребують опіки чи піклування, але водночас не мають рідних чи близьких, які б здійснювали таку опіку (піклування), захищали їхні права та інтереси.

Для досягнення мети автором пропонується внести зміни до статті 3 Закону України «Про судовий збір» в частині звільнення органів опіки та піклування від сплати судового збору при поданні заяв, апеляційних, касаційних скарг у справах про обмеження та поновлення цивільної дієздатності повнолітніх осіб, визнання таких осіб недієздатними, встановлення їм опіки, піклування, призначення їм опікуна чи піклувальника.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

У Конституції України зазначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8), органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 19).

Відповідальність перед людиною, права і свободи якої та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, є конституційним принципом її діяльності. Головний обов'язок держави — утвердження і забезпечення прав і свобод людини (стаття 3 Конституції України). Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (стаття 21 Конституції України). Забезпечення ефективного захисту прав громадян повинно бути пріоритетом діяльності усіх органів державної влади.

Судовий захист прав людини — це той дієвий механізм, що покликаний на практиці утверджувати принцип верховенства права.

Відповідно до статті 237 Цивільного процесуального кодексу України (далі ЦПК) заяву про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи може бути подано членами її сім'ї, органом опіки та піклування. Частиною друга статті 240 ЦПК України зазначено що судові витрати, пов'язані з провадженням справи про визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, відносяться на рахунок держави.

Передбачена законом можливість позбавлення особи цивільної дієздатності насамперед спрямована на забезпечення захисту прав та інтересів цієї особи в той період, коли її власні юридично значимі дії становлять загрозу порушення її ж прав протягом часу, коли стан психічного здоров'я особи не дає їй можливості адекватно сприймати свій статус, формувати й виражати власну волю.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Рекомендація щодо заходів, які полегшують доступ до правосуддя №R (81)7, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 14 травня 1981 року, та практика Європейського суду з прав людини під час застосування цієї Конвенції не визнають необхідності сплати судових витрат обмеженням права доступу до суду.

Разом з тим, встановлення законом помірною судового збору для осіб, які звертаються до суду є гарантією реалізації права на судовий захист в аспекті доступу до правосуддя. У вказаній Рекомендації Комітету Міністрів Ради зазначено, зокрема, що «в тій мірі, в якій судові витрати становлять явну перешкоду доступові до правосуддя, їх треба, якщо це можливо, скоротити або скасувати» (підпункт 12 пункту D).

Отже, сплата судового збору за поданням заяв, скарг до суду, за видачу судами документів, а також звільнення від сплати судового збору є

складовою доступу до правосуддя, який є елементом права особи на судовий захист, гарантованого статтею 55 Конституції України.

Конституційний Суд України у Рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 зазначив, що верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо(абзаци другий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини).

З точки зору принципів пропорційності, правової визначеності та соціальної справедливості та враховуючи особливий статус та умови соціальної не захищеності зазначених осіб запропоновані законопроектом зміни є доречним та таким, що заслуговують на підтримку.

За Конституцією України (пункти 1, 12, 14 частини першої та пункт 1 частини другої статті 92) права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод, організація і діяльність органів виконавчої влади, судочинство, а також система оподаткування, податки і збори, у тому числі судовий збір, як особливий різновид державного збору, засади його сплати визначаються виключно законом.

Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення зміни до статті 3 Закону України "Про судовий збір" щодо звільнення від сплати судового збору органів опіки та піклування при поданні окремих видів заяв (скарг) (реєстр. № 5605 від 26 грудня 2016 року), поданий народними депутатами Різанинкою П.О. та іншими, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ